

Zarządzanie kryzysowe

Analiza i ocena możliwości wystąpienia zagrożeń

Po dokonanej analizie wyszczególniono poniższe zagrożenia, których skutki będą oddziaływać na funkcjonowanie obszarów administracji publicznej leżących w kompetencji ministra właściwego do spraw nauki i ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego:

1. Zagrożenia lokalne, w tym ataki terrorystyczne:
 - atak terrorystyczny w uczelni lub jednostce naukowej,
 - cyberatak,
 - katastrofy naturalne, klęski żywiołowe,
 - katastrofy przemysłowe,
2. Odpływ zasobów ludzkich, wiedzy i technologii:
 - wypływ wiedzy i technologii (niedostateczna ochrona własności intelektualnej),
 - emigracja naukowców,
 - emigracja wykształconej kadry.

Ze względu na to, że zasadnicze instytucje systemu szkolnictwa wyższego i nauki, jakimi są uczelnie i instytuty badawcze funkcjonują niezależnie od siebie w dużym rozproszeniu terytorialnym (duża dywersyfikacja systemu) **działy administracji rządowej nauka i szkolnictwo wyższe nie są podatne i narażone na zakłócenia, które mogłyby negatywnie wpływać na funkcjonowanie tych systemów, jako całości.** Również autonomia uczelni i instytutów badawczych oraz niezależność działań od organów nadzorujących (właściwych ministrów), a także lokalny charakter odpowiedzialności i kompetencji organów stanowiących w kwestiach bezpieczeństwa umożliwiają bieżące reagowanie na zagrożenie bez konieczności podejmowania decyzji na szczeblu centralnym (ministerstwa), wpływa to znacząco na zwiększenie odporności systemu nauki i szkolnictwa wyższego na ewentualne zakłócenia w funkcjonowaniu.

Nauka oraz szkolnictwo wyższe, jako systemy nie pełnią kluczowej roli w zabezpieczeniu funkcjonowania administracji. Nie dostarczają również społeczeństwu usług lub produktów, które są bieżąco niezbędne do zapewnienia podstaw bytowych ludności w sytuacji kryzysowej.

Uwzględniając zagrożenia, prawdopodobieństwo ich wystąpienia oraz przewidywane skutki oceniono **ogólne ryzyko dla funkcjonowania działów, jako małe.** Stwierdzono również, że zakłócenia w wypełnianiu podstawowych funkcji w obszarze nauki i szkolnictwa wyższego w sytuacji kryzysowej nie mają zasadniczego znaczenia dla bezpieczeństwa państwa i funkcjonowania administracji.

Podstawowe dla właściwego wypełniania zadań w obszarze nauki i szkolnictwa wyższego jest właściwe funkcjonowanie uczelni i instytutów badawczych. Ze względu na lokalny charakter zagrożeń dla ich właściwego funkcjonowania nie dokonano oceny ryzyka w odniesieniu do jednostek nadzorowanych. W ocenie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego ocena taka powinna zostać przeprowadzona na szczeblu lokalnym.

Istotnym jest, aby w działalności organów zarządzania kryzysowego (na poziomie gminy, powiatu lub województwa) zostały uwzględnione lokalne zagrożenia (w szczególności katastrofy naturalne lub przemysłowe) również w odniesieniu do instytutów badawczych oraz uczelni, jako dużych skupisk ludzi lub zakładów (laboratoriów, instytutów) stosujących substancje niebezpieczne.

Analiza i ocena możliwości wystąpienia zagrożeń infrastruktury krytycznej

W trakcie prac dotyczących typowania infrastruktury krytycznej stwierdzono, że brak jest systemów i obiektów, które mogłyby znacząco zakłócić funkcjonowanie działów administracji rządowej nauka i szkolnictwo wyższe.

W okresie pokoju, pomimo rozwoju nowoczesnych technologii i znacznych osiągnięć cywilizacyjnych, nadal mają ogromne znaczenie pozamilitarne zagrożenia powstawania masowych strat nie tylko siłami natury ale także zamierzoną bądź niezamierzoną działalnością człowieka. Zalicza się do nich, zorganizowaną przestępczość, niekontrolowane migracje, kryzysy i konflikty ekonomiczne, religijne i etniczne nie generujące zagrożeń militarnych oraz klęski żywiołowe.

W przypadku wystąpienia tych niekorzystnych zjawisk społecznych w akcji ich usuwania i likwidacji skutków zaangażowane będą wszystkie struktury administracji rządowej i pozarządowej, organizacje rządowe i pozarządowe oraz służby ratownicze i państwowe jak : Policja, Państwowa Straż Pożarna, Straż Graniczna, a także służby medyczne i sanitarne.

Katastrofy naturalne oraz cywilizacyjne, wywołane nieświadomie lub z pełną premedytacją przez człowieka sprawiają, że celem nadrzędnym państwa powinno stać się zapewnienie ochrony wszystkim obywatelom, przed ich skutkami. Wymogi, jakie stawiają współczesne zagrożenia są obecnie trudne do spełnienia, aby zapewnić akceptowany przez społeczeństwo poziom bezpieczeństwa.

Jedną z fundamentalnych funkcji współczesnego państwa jest zapewnienie obywatelom odpowiednich warunków ochrony przed potencjalnymi i realnymi niebezpieczeństwami, związanymi z występowaniem wszelkich zagrożeń. Temu celowi służą lokalne, krajowe lub międzynarodowe systemy bezpieczeństwa stale doskonalone i zdolne do przeciwdziałania niebezpiecznym zdarzeniom, wczesnego ich wykrywania, skutecznego działania ratowniczego, udzielania poszkodowanym koniecznej pomocy oraz usuwania destrukcyjnych skutków.

Zarządzanie kryzysowe - to działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej.

Sytuacja kryzysowa - to sytuacja wpływająca negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołująca znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków.

Zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów zostały wprowadzone przedsięwzięcia i procedury systemu zarządzania kryzysowego, w tym stopnie alarmowe.

Zadania określone w katalogu stopni alarmowych są to działania porządkowo-ochronne realizowane w celu przeciwdziałania i minimalizacji skutków ataków terrorystycznych lub sabotażowych i polegają na skoordynowanym działaniu zarówno instytucji i organów krajowych, jak i państw-członków Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO).

Stopnie alarmowe mogą być wprowadzane, zmieniane i odwoływane w drodze zarządzenia przez:

1. Prezesa Rady Ministrów, na obszarze kilku województw lub na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
2. ministra lub kierownika urzędu centralnego w odniesieniu do wszystkich lub wybranych kierowników podległych, podporządkowanych i nadzorowanych jednostek organizacyjnych, formacji i urzędów;
3. wojewodę w stosunku do obszarów, obiektów i urzędów według właściwości miejscowej, na obszarze całego lub części województwa.

Prezes Rady Ministrów, ministrowie i kierownicy urzędów centralnych oraz wojewodowie mogą wprowadzić, zmienić i odwołać stopień alarmowy kierując się posiadanymi informacjami dotyczącymi zdarzeń lub możliwości ich wystąpienia, w tym informacjami przekazanymi przez Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Organy uprawnione mogą przekazać wykonawcom zarządzenie o wprowadzeniu, zmianie i odwołaniu stopnia alarmowego przy użyciu powszechnie dostępnych środków łączności, poprzez podanie komunikatu np.:

"Wprowadza się ... stopień alarmowy"

1. Uzupełnieniem zarządzenia może być szczegółowa informacja przekazana wykonawcom, której klauzula niejawności będzie zależała od rodzaju zawartych w niej danych.
2. Organy uprawnione mogą ogłosić społeczeństwu komunikat o wprowadzeniu obowiązującego stopnia oraz wynikających z niego zaleceniach poprzez wykorzystanie funkcjonujących na danym terenie środków społecznego przekazu.
3. Organy uprawnione, niezwłocznie po wprowadzeniu stopnia alarmowego powiadamiają Dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa.
4. Organ uprawniony, niezwłocznie po wprowadzeniu stopnia alarmowego powiadamia Dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa oraz właściwe organy samorządu

terytorialnego i kierowników służb i instytucji zaangażowanych w realizację planowanych zadań.

Zastosowanie i zasady wprowadzania stopni alarmowych

- 1. Pierwszy stopień alarmowy (stopień ALFA według terminologii NATO)** ma zastosowanie w przypadku uzyskania informacji o możliwości wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym lub sabotażowym, którego rodzaj i zakres jest trudny do przewidzenia. Jego wprowadzenie ma charakter ogólnego ostrzeżenia, a okoliczności nie usprawiedliwiają uruchomienia przedsięwzięć zawartych w wyższych stopniach alarmowych. Wszystkie organy administracji publicznej i służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo powinny być w stanie wprowadzić i utrzymywać przedsięwzięcia tego stanu alarmowego na czas nieograniczony.
- 2. Drugi stopień alarmowy (stopień BRAVO według terminologii NATO)** ma zastosowanie w przypadku uzyskania informacji o możliwości wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym lub sabotażowym. Stopień ten jest wprowadzany w przypadku zaistnienia zwiększonego i przewidywalnego zagrożenia działalnością terrorystyczną lub aktem sabotażu, jednakże konkretny cel ataku nie został zidentyfikowany. Wszystkie organy administracji publicznej i służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo powinny posiadać możliwość utrzymania tego stopnia do chwili ustąpienia zagrożenia, nie naruszając swoich zdolności do bieżącego działania.
- 3. Trzeci stopień alarmowy (stopień CHARLIE według terminologii NATO)** ma zastosowanie w przypadku jeżeli zaistniało konkretne zdarzenie, potwierdzające cel potencjalnego ataku terrorystycznego lub w przypadku uzyskania informacji o osobach (grupach) przygotowujących działania terrorystyczne lub sabotażowe, albo też wystąpiły zdarzenia o charakterze terrorystycznym lub sabotażowym godzące w bezpieczeństwo innych państw i stwarzające potencjalne zagrożenie dla Polski. Wprowadzenie przedsięwzięć tego stopnia na dłuższy czas może spowodować utrudnienia i będzie miało wpływ na funkcjonowanie służb odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa.
- 4. Czwarty stopień alarmowy (stopień DELTA według terminologii NATO)** ma zastosowanie w przypadku wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym lub sabotażowym, powodującego zagrożenie bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej lub bezpieczeństwa innych państw i stwarzającego zagrożenie dla Polski, albo też wysokiego prawdopodobieństwa wystąpienia takich działań na terytorium RP.
- 5. Wyższy stopień alarmowy może być wprowadzony z pominięciem niższych stopni.**
- 6.** Przez używane poniżej określenie "zagrożona infrastruktura" należy rozumieć obiekty i systemy niezbędne dla zapewnienia bezpiecznego i ciągłego funkcjonowania organów administracji publicznej i zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych ludności, zidentyfikowane przez właściwe organy, w tym infrastruktura ujęta w jednolitym wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej.

Zakres zadaniowy stopni alarmowych

Pierwszy stopień alarmowy

Po wprowadzeniu pierwszego stopnia alarmowego należy wykonać w szczególności następujące zadania:

1. na rzecz ochrony infrastruktury:

- informować podległy personel o konieczności zachowania wzmożonej czujności w stosunku do osób, zachowujących się w sposób wzbudzający podejrzenia,
- zapewnić dostępność w trybie alarmowym członków personelu niezbędnego do wzmocnienia ochrony obiektów,
- przeprowadzać wzmożone kontrole pojazdów oraz osób wchodzących na teren obiektów,
- ograniczyć w obrębie instytucji ruch pojazdów i osób do niezbędnego minimum,
- sprawdzać na zewnątrz i od wewnątrz budynki będące w stałym użyciu, pod względem podejrzanych zachowań osób oraz w poszukiwaniu podejrzanych przedmiotów,
- zamknąć i zabezpieczyć nie używane regularnie budynki i pomieszczenia,
- sprawdzić działanie środków łączności funkcjonujących na potrzeby systemu kierowania,
- dokonać przeglądu wszystkich procedur, rozkazów, szczegółowych wymagań osobowych i logistycznych oraz zadań związanych z wprowadzeniem wyższych stopni alarmowych,
- sprawdzić działanie instalacji alarmowych oraz przepustowość dróg ewakuacji.

2. na rzecz ochrony ludności:

- prowadzić wzmożoną kontrolę miejsc dużych skupisk ludzkich, obiektów użyteczności publicznej oraz innych potencjalnych pozamilitarnych obiektów ataku, w celu wzmocnienia ochrony,
- informować odpowiednie służby w przypadku zauważenia: nieznanymi pojazdami na terenie instytucji publicznych lub innych ważnych obiektów, porzuconych paczek i bagaży lub w przypadku zaobserwowania jakichkolwiek innych oznak nietypowej działalności.

Drugi stopień alarmowy

Po wprowadzeniu drugiego stopnia alarmowego należy wykonać wszystkie zadania wymienione dla pierwszego stopnia alarmowego.

Ponadto należy wykonać w szczególności następujące zadania:

1. na rzecz ochrony infrastruktury:

- ostrzec personel o możliwych formach ataku,

- zapewnić dostępność w trybie alarmowym personelu wyznaczonego do wdrażania procedur działania na wypadek aktów terrorystycznych i sabotażowych,
- wzmocnić ochronę ważnych obiektów publicznych oraz sprawdzić systemy ochrony obiektów ochraniających przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne i wewnętrzne służby ochrony,
- wzmocnić kontrole wszystkich przesyłek pocztowych kierowanych do urzędu (instytucji),
- dokonać przeglądu stanu posiadanych zapasów materiałowych i sprzętu,
- poddać kontroli przy wejściu osoby wchodzące na teren obiektu oraz ich bagaże, paczki i inne pojemniki,
- zapewnić ochronę środków transportu służbowego poza terenem obiektu, wprowadzić kontrolę pojazdu przed wejściem do samochodu i jego uruchomieniem.

2. na rzecz ochrony ludności:

- wprowadzić nieregularne patrole do kontrolowania pojazdów, ludzi oraz budynków publicznych w rejonach zagrożonych,
- prowadzić akcję informacyjno-instruktażową dla społeczeństwa dotyczącą potencjalnego zagrożenia, jego skutków i sposobu postępowania.

Trzeci stopień alarmowy:

Po wprowadzeniu trzeciego stopnia alarmowego należy wykonać wszystkie zadania wymienione dla pierwszego i drugiego stopnia alarmowego. Ponadto należy wykonać w szczególności następujące zadania:

1. na rzecz ochrony infrastruktury:

- wprowadzić dyżury dla osób funkcyjnych odpowiedzialnych za wprowadzanie procedur działania na wypadek aktów terroru lub sabotażu,
- ograniczyć do minimum liczbę miejsc ogólnodostępnych w obiekcie/rejonie obiektu,
- w uzasadnionych wypadkach wprowadzić ścisłą kontrolę osób i pojazdów przy wejściu/wjeździe na teren obiektów,
- wprowadzić scentralizowane parkowanie, w dużej odległości od najważniejszych obiektów,
- wydać broń i amunicję oraz środki ochrony osobistej uprawnionym osobom wyznaczonym do wykonywania zadań ochronnych,
 - wzmocnić służbę ochronną oraz częstotliwość patrolowania obiektów,
- wprowadzić całodobowy nadzór miejsc podlegających ochronie,
- wdrożyć dodatkowe procedury kontrwywiadowczej ochrony i osłony personelu i obiektów,
- w placówkach dyplomatycznych poza granicami kraju wdrożyć dodatkowe procedury bezpieczeństwa wynikające z planów ochrony.

2. na rzecz ochrony ludności:

- wzmocnić ochronę organizowanych imprez masowych lub odwołać organizację imprez, jeżeli nie ma możliwości wzmocnienia ochrony lub wzmocnienie nie gwarantuje zapobieżenia aktowi terrorystycznemu,
- dokonać przeglądu dostępnej bazy i środków medycznych pod kątem możliwości wykorzystania w przypadku ataku terrorystycznego lub sabotażowego,
- zaktualizować bazę danych o alternatywnych możliwościach zaopatrzenia w wodę,
- zweryfikować dane o obiektach przeznaczonych dla potrzeb tymczasowego pobytu ludności,
- rozważyć i zdecydować o wdrożeniu dodatkowych przedsięwzięć właściwych dla rodzaju zagrożenia.

Czwarty stopień alarmowy:

Po wprowadzeniu czwartego stopnia alarmowego należy wykonać wszystkie zadania wymienione dla pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia alarmowego. Ponadto należy wykonać w szczególności następujące zadania:

1. na rzecz ochrony infrastruktury:

- zabezpieczyć ciągłość pracy zespołów zarządzania kryzysowego (sztabów),
- przeprowadzić identyfikację wszystkich pojazdów znajdujących się już w rejonie obiektu,
- kontrolować wszystkie pojazdy wjeżdżające na teren obiektu i ich ładunek,
- wprowadzić pełną kontrolę dostępu do obiektu,
- kontrolować wszystkie wnoszone na teren obiektu walizki, torebki i paczki,
- przeprowadzać częste kontrole na zewnątrz budynku i na parkingach,
- ograniczyć liczbę podróży służbowych i wizyt osób nie zatrudnionych w obiekcie,

2. na rzecz ochrony ludności:

- rozważyć i zdecydować o wprowadzeniu ograniczeń komunikacyjnych w rejonach zagrożonych,
- wprowadzić zakaz przeprowadzania imprez masowych,
- zapewnić zaplecze logistyczne oraz medyczno-sanitarne, odpowiednio do możliwego zagrożenia.

Stały dyżur w ramach podwyższania gotowości obronnej państwa

System Stałych Dyżurów Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Gdy zaistnieje konieczność podwyższania gotowości obronnej państwa zadania i informacje są przekazywane do jednostek nadzorowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

za pośrednictwem Systemu Stałych Dyżurów Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego zwanego dalej "Systemem Stałych Dyżurów Ministra".

System Stałych Dyżurów Ministra został powołany Zarządzeniem Nr 64/2009 Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 grudnia 2009 r. w sprawie utworzenia Systemu Stałych Dyżurów Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Zgodnie z zarządzeniem System Stałych Dyżurów zostaje uruchamiany w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa.

1. System Stałych Dyżurów Ministra obejmuje:

- Stały Dyżur Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, zwany dalej "Stałym Dyżurem Ministerstwa";
- Stały Dyżur Jednostek Organizacyjnych Podległych i Nadzorowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego zwany dalej "Stałym Dyżurem Jednostek".

2. Za organizację Systemu Stałych Dyżurów Ministra, kierowanie jego działalnością oraz podejmowanie decyzji o jego uruchamianiu są odpowiedzialni:

- w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego - Dyrektor Generalny;
- w jednostkach organizacyjnych podległych i nadzorowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego - kierownicy tych jednostek.

System Stałych Dyżurów Ministra jest uruchamiany w czasie podwyższania gotowości obronnej państwa, w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny.

Uruchomienie Systemu Stałych Dyżurów Ministra następuje po otrzymaniu wiadomości od Stałego Dyżuru Prezesa Rady Ministrów o wprowadzeniu stanu gotowości obronnej państwa lub stanu wojennego lub w razie potrzeby realizacji określanych zadań związanych z podwyższeniem gotowości obronnej państwa.

Stały Dyżur Rektora Uniwersytetu Rolniczego

Stały Dyżur Rektora Uniwersytetu Rolniczego został powołany Zarządzeniem Nr 1/OC/2012 Rektora Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie z dnia 10 stycznia 2012 r. w sprawie utworzenia Stałego Dyżuru Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie.

Za organizację, uruchomienie i osiągnięcie gotowości do realizacji zadań przez Stały Dyżur Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie odpowiedzialny jest kanclerz.

Do zadań Stałego Dyżuru Uniwersytetu należy:

1. uruchamianie, w warunkach wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa państwa, procedur związanych z podwyższaniem stanów gotowości obronnej państwa w jednostkach organizacyjnych Uczelni;

2. powiadamianie kierownictwa Uczelni, kierowników jednostek organizacyjnych o decyzjach Rektora w sprawie uruchamiania procedur wynikających z wprowadzania wyższych stanów gotowości obronnej państwa, w tym określonych zadań operacyjnych;
3. zbieranie informacji od właściwych jednostek organizacyjnych Uczelni o stanie realizacji zadań w czasie podwyższania gotowości obronnej państwa oraz przekazywanie ich Rektorowi;
4. przekazywanie, na wniosek SD MNiSW informacji o stanie realizacji zadań w jednostkach organizacyjnych UR w czasie podwyższania gotowości obronnej państwa.